

Daværende kronprins Olav, her med Kong Haakon under den legendariske bjerkestammen ved Molde, forteller TV-seerne hvordan han opplevde april dagene. Bildet ble tatt av Per Bratland, som ble ført til stedet med bind for øynene for at han ikke skulle kunne presses til å angi stedet.

Da krigen kom til Norge

AV BJØRG ENGDAHL
9. april 1940. Et halvt hundre år siden, men likevel en del av vår nære fortid. Hele mandagen – fra kl. 06.00 om morgenen til kl. 01.00 på natten kan såvel historielattig ungdom som livsprøvede krigsveteraner gjenoppleve og filosofere over dagen som kanskje ble den viktigste for norsk historie i dette århundre. Sentralt står Hans Majestet Kong Olav V. På kvelden forteller han norske TV-seere om sine dramatiske april dager.

«Dette er Norsk Rikskringkasting.»

Kong Olav har en sentral rolle under 50-årsmarkeringen av andre verdenskrig.

Slik startet sendingen fra NRK den 9. april 1940. Slik introduseres også mandagens første P2-sending, 50 år etter. Da kan vi følge det tyske angrepet nesten fra minutt til minutt i en tre timer lang radiodramatisering fra kl. 06.00 som vil vise hvordan morgenen 9. april kunne ha artet seg for radiolytterne hvis radioen hadde vært det nyhetsmedium det er i dag. Programmet sendes om igjen i P2 kl. 18.30.

MANNEN I GATA

Men hvordan opplevde de det egentlig, de nygittne, de vernepliktige, de vakkerte ungdommene, pensjonistene og husmodrene som våknet opp til et land i krig? Det får vi høre om i Kristin Moksnes' «Sånn er livet» i P1 10.05.

Programmet «De kom med slukte lanterner», skildrer kampene ved Oslofjorden i P1 kl. 11.20.

P2s Arnulf Grut presenterer programmet «Slik var dagen for meg», med minneklipp fra hverdags-Norge 9. april 1940 i P2 kl. 13.02.

Middagsstunden i P1 kl. 14.00 følger opp med et halvtimes program, «9. april - nå igjen!», for historieinteresserte bør gå over til et annet medium, nemlig fjernsynet.

Handelsflåten's liv fra 1939 til frigjøringen i 1945 er temaet for Erik Byes og Knut Midtuns TV-program, «Fronten som holdt» kl. 15.15.

Det er krigens hverdagsliv, og ikke helledagene, som beskrives i Radioteatrets hørespillserie «Men at det skulle hende her!». Serien bygger på Ebba Haslunds bok «Som plommen i egget», og de syv episodene sendes hver dag framover med start i P1 kl. 18.00. Se omtale under «Ebbas krigsminner».

KONG OLAV SER TILBAKE

Kl. 18.30 møter vi H. M. Kong Olav V, en av krigshistoriens mest sentrale kilder. I det tiemange TV-programmet «Norge i krigen», forteller han om hvordan han opplevde tyskernes invasjon. Intervjuer er NRKs Geir Helleisen. Redigerte utdrag av dette programmet blir for øvrig også sendt alle steder i N-timen på P1.

Kongen skal også være til stede under minnehøytideligheten i Oslo Konserthus, som blir overført i TV kl. 19.55.

KAMPENE I VALDRES

De harde kampene i Bagn i Valdres den 9. april 1940, endte med at den tyske hovedstyrken ble jaget på flukt. «Kampene i Bagn» er en film produsert av Forsvaret og sendes på TVNorge kl. 20.00. Her kan vi følge både Bagn-slaget og kampene som oppsto ved Gråbeinhølet og Bangsbergene gård da en motstandsgruppe fra Vestlandet støtte på et tysk kompani.

FLUKT FRA GESTAPO

Kl. 21.40 er det klart for norsk årgangstilm på NRK, den ikke helt ukjente «Englandstærere». Det er faktiske hendelser som gjenfortelles, bygget på Sigurd Evensmos roman med samme tittel. Filmen skildrer en gruppe nordmenns nervepirrende flukt fra Gestapo under okkupasjonstiden. Den norske fred og frihet var bare et år gammel da filmen ble laget.

MIMREPROGRAM

P1 og P2 avslutter den høytidspregede minnedagen kl. 22.20 med felles-

programmet «Statskupp pr. radio». Deretter åpnes telefonlinjene på P2 fram til midnatt, og lytterne inviteres til å fortelle om sine egne minner fra den fem år lange okkupasjonstiden. Telefonnummeret er 042 - 22 0 40.

Svensk fjernsyn markerer krigsutbruddet i Norge med fem programmer der unike fargebilder fra krigsperioden blir kommentert. Fem minutter på hvert program – det er hva Kanal 1 tilbyr med første sending kl. 19.25

Erik Bye fokuserer på handelsflåten's liv i perioden 1939-1945 i fjernsynet kl. 15.15

Forfatteren Ebba Haslunds krigsopplevelser er blitt til hørespillserien «Men at det skulle hende her!»

Ebbas krigsminner

«Men at det skulle hende her!» er tittelen på Radioteatrets syv episoder lange hørespillserie fritt etter Ebba Haslunds bok «Som plommen i egget». Her skildrer hun hvordan angrepet og okkupasjonsårene ble opplevd på hverdagsplan av en ung og nygift kvinne. Kjersti Holmen tolker rollen som hovedpersonen Marit Holte.

– Hørespillserien tar for seg det som hendte under okkupasjonstiden. Det meste har jeg opplevd selv, men under arbeidet med dramatiseringen var jeg nødt til å distansere meg fra stoffet. Jeg ga menneskene andre navn, og etterhvert forandret de seg. Den eneste som stort sett forble den samme er hovedpersonen Marit, sier Ebba Haslund.

Ved seriens begynnelse, 9. april 1940, er hun 22 år og nyforlovet. Ved avslutningen sitter hun som alenemor til to barn og venter sin mann hjem fra tysk krigstangenskap i juni 1945.

– Til tross for at hun er mitt alter ego, er hun ikke meg, slik jeg var som ung. Selv om jeg hadde ønsket det, ville jeg ikke klart å gjenskape mitt eget jeg fra den gang. Men jeg minnes mye av det som hendte meg i den tiden. Delvis fordi det en opplever i ungdommen gjør særlig sterkt inntrykk, men også fordi det var en så dramatisk tid. For oss som vokste opp i et fredelig Norge, kjentes det som om bunnen ble slått ut av tilværelsen 9. april 1940.

– Jeg har forsøkt å gjenskape noe av stemningen fra de årene med den stadige vekslingen mellom trivielt og tragisk, galgenhumor, rykteflom, den naive optimismen og den daglige angsten. Vi syntes vi levde i en uendelig ventetid. Trengt sammen i syv korte episoder blir det likevel mye dramatik, sier Ebba Haslund.

Det meste av handlingen utspiller seg i Oslo og omegn, men den siste episoden foregår i avsidesliggende Egedal, der befolkningen hadde liten følelse med krigen, for et slipp på avveie havnet der senhøsten 1944. Der ble dessuten den siste kampen mellom hjemmestyrker og okkupasjonsmakt utkjempet i et veritabelt slag oppe på fjellet mot slutten av april 1945.

P1 mandag - søndag kl. 18.00